

թիւները՝ Պատ. Լանդ. Ամբուսի մէջ, շատ աշխուժիւ կը կարգադրուին ամէն ինքերդներէն, վերջին օրերս, յանուս իւր օրերէլ զաւակաց՝ Սրամբ եւ Սուարէին, 1799ին տպագրուած, բոլորովին անծանօթ ժամգէրք մը նուիրած է, Վիեննայի Միւխթարեանց Միտրանութեան Մատենադարանին, Այսպիսի յայտնութիւններէն եւ մեր խաղաղութիւններէն կատարեալապէս համոզուած ենք, թէ դեռ շատ մը անծանօթ հայերէն գրեանք կան տպագրուած, որոնք հետզհետէ անշուշտ ի յայտ պիտի գան: Ինչպէս արդէն շատերուն յայտնած փոփոքն է, եւ արդէն համոզուել ալ պէտք չկայ, ինչ գեղեցիկ կ'ըլլար, եթէ է ամէն ընթերցարաններու, Մատենադարաններու, եւ Վաքեբուրու մէջ գտնուած, հին տպագրութեան վերաբերեալ, սակայն անծանօթ մնացած գրեանքն հրատարակուէին, իրենց անուամբ եւ յիշատակարաններով: Մենք պիտի շարունակենք, Վերայիշեալ Աթափէրէ (տպ. 1799) կը գտնուի նաեւ մեր Մատենադարանը:

ՕՐԱՆՍԷՐԱՆ

ՔՅՂԱՔԵՂԱ ՏԵՄԱՐԱՐԱՆ

Վիեննա, 25 Սեպտեմբեր, 1896:

Ռուսաստան: Դիւանագիտութիւնը զբաղած է Ռուսաստանի Մեծագոր ինքնակալին այցելութեան զրեթէ ամէն մէկ քայլակոխին մտադիր ըլլալու: Լիովին իրաւունք ունեցանք, երբ անցնալ ամիս սոյն տեղս կը զրէինք, թէ այս այցելութիւնն ունի նաեւ “քաղաքական նշանակութիւն”, ։ Անտարակրպս՝ այս էր եւ է վիշաւոր շարժանիքը, որով ամէն տեղ գիտատուր ընդունելութիւն կը պատրաստուի երիտասարդ ինքնակալին:

Աստորիդ վիճակեցաւ առաջին պատիւը՝ իւր պատերոն մէջ ողջունելու Ռուսիոյ Յարը: Եւ եթէ հաւատանք „New York Herald“ին երկու ինքնակալաց մէջ հաստատուեցաւ զործնութիւն-ծրագիր մի, որ վերջ պիտի տայ շատ մը ծանօթ զգուշի խնդիրներու: Ռըշափ լսեցինք ու կարդացինք պոլսիսի միտոնալ ծրագիրներու տարակուսելի գոյութիւնը...: Նոյնը լսեցինք Գերմանական Մայսնի տուած այցելութեան առթիւ: Բայց այս անգամ ասելի պակաս էին “քաղաքագէտ մարգարէներու, եւ մանաւանդ “երագատես-

ներու, զուշակութիւններն, որովհետեւ Լորանտի Ռուսիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայն՝ որ ղեկներանար Յարին, յանկարծամաճ եղաւ շոգեկաղքին մէջ: Շատ դիտուեցաւ եւ քննադատուեցաւ Վիեննա՝ հայսեր ջերմ ռաժակածառին տրուած պատասխանն: Եւ զաղդիական լրագիրներն՝ որ Արգոսի աչքերով կը հետեւէին ամէն մանր պարագայից, անմիջապէս իրենց նպատաւոր կարծեցին այս ցուրտ պատասխանն եւ սկսան ամէն կարելի եւ անկարելի մեկնութիւններ տալ: Բայց հարկ էր քիչ մը պաշարաձամբ հետեւիլ դէպքերու ընթացքին: Զգուշաւորութիւնն միշտ արդիւնք չէ ցուրտ յարաբերութեանց: Ինքնակալներն ալ եմակալ են քնաւորութեանց տրամադրութեանցը. մանաւանդ երբ քաղաքական դէպքերու քերամամբ՝ կրնայ նոյն իսկ ճառ մը անհնարին աղմուկ յարուցանել:

Ըստ մեզ ամենամեծ կարեւորութիւն ունի Յարին այցելութիւնն ի — Լոնդոն: Թէպէտ չոս չկան այն շքեղ պատրաստութիւններն, որ եղան ի Վիեննա, ի Բրէսլաւ, եւ պիտի ըլլան ի Պարիս, բայց Լոնդոն է “քաղաքական այցելութեան”, ըսն նպատակը...: Երբ Ռուսաստան դառնայ Յարը, պիտի յայտնուի անշուշտ՝ եւրոպական այցելութեանց արդիւնքն որ՝ կը յուսանք, պիտի ըլլայ դադարում արեան հեղեղներու, եւ քաղաքական հանդարտութիւն, որ այնչափ արատաւորեց ժամ. դարու վերջին քառորդը:

Անգղիա: Անգղիական արշաւանքն ի Դոնգուլ փառաւոր յաղթութիւններ կանգնեց եւ առժամանակեալ կերպով զրաւեց այս երկիրը: Էլ-Քաֆիր եւ Քերման քաղաքներու քովը՝ անգղիական թնդաւոթները կրկնեցին իրենց կորստաբեր, բայց խրատիչ ըմբիւններն, ինչպէս ըրած էին զրեթէ ամիս մի յառա՝ ի Զանգիբար...: Բայց չհասան Անգղիացիք իրենց ըսն նպատակին, որ է հին-Դոնգուլան: Ստոյգ է թէ Քասը-Դոնգուլա 6000 ընակչով նշանաւոր քաղաքներէն մէկն է եւ արգաւանդ ու քերթի դաշտագետնի մի վրայ կառուցուած, իսկ հին-Դոնգուլան հագիւ թէ 1000 ընակչով աւերեալ քաղաք մըն է, բայց Օնդուրման — Դարթիմու՝ երթալու ամենակարեւոր կէտն է: — Կրառի թէ ան-